

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van
grondboringen op het uitbreidingsterrein
De Finne II bij Ysbrechtum, gemeente
Sneek (Fr.)**

H. Buitenhuis

ARC-Rapporten 2005-33

Groningen
12 april 2005
ISSN 1574-6887

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Naar aanleiding van het voornemen van de gemeente Sneek om 25 woningen te bouwen op het uitbreidingsgebied de Finne II bij Ysbrechtum, heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) de opdracht gekregen tot het uitvoeren van een inventariserend archeologisch onderzoek door middel van grondboringen op deze locatie. De werkzaamheden hebben plaatsgevonden op 29 maart 2005 en zijn uitgevoerd door H. Buitenhuis en A. Wieringa.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het terrein is gelegen ten westen van het dorp Ysbrechtum, langs de oude weg naar Bolsward (afb. 1 en 2). Momenteel betreft het een weideland, doorsneden door een waterdragende sloot.

1.3 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2005/009
Provincie	Fryslan
Gemeente	Sneek
Plaats	Ysbrechtum
Toponiem	De Finne II
Kaartblad	10HN
Coördinaten	171165/561592
Type object	grasland
Type bodem	zeeklei

---

vervolg administratieve gegevens

Geomorfologie   mariene vlakte

1.4 Doel van het onderzoek

Als doel van het onderzoek zijn twee vragen gesteld:

- 1 *Is de bodemopbouw in het plangebied nog intact?*
- 2 *Zijn er archeologische vindplaatsen aanwezig en kunnen deze nader worden geduid?*

1.5 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn er tijdens het booronderzoek op het onderzoeksterrein in totaal tien boringen gezet ten behoeve van de archeologie (afb. 3). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen.

De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 10 cm voor de bovenste 100 cm. Daarna is met een guts, met een diameter van 3 cm en een lengte van 1 m, gestoken. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen. De vondstzichtbaarheid was slecht door dichte grasbegroeiing.

2 Resultaten

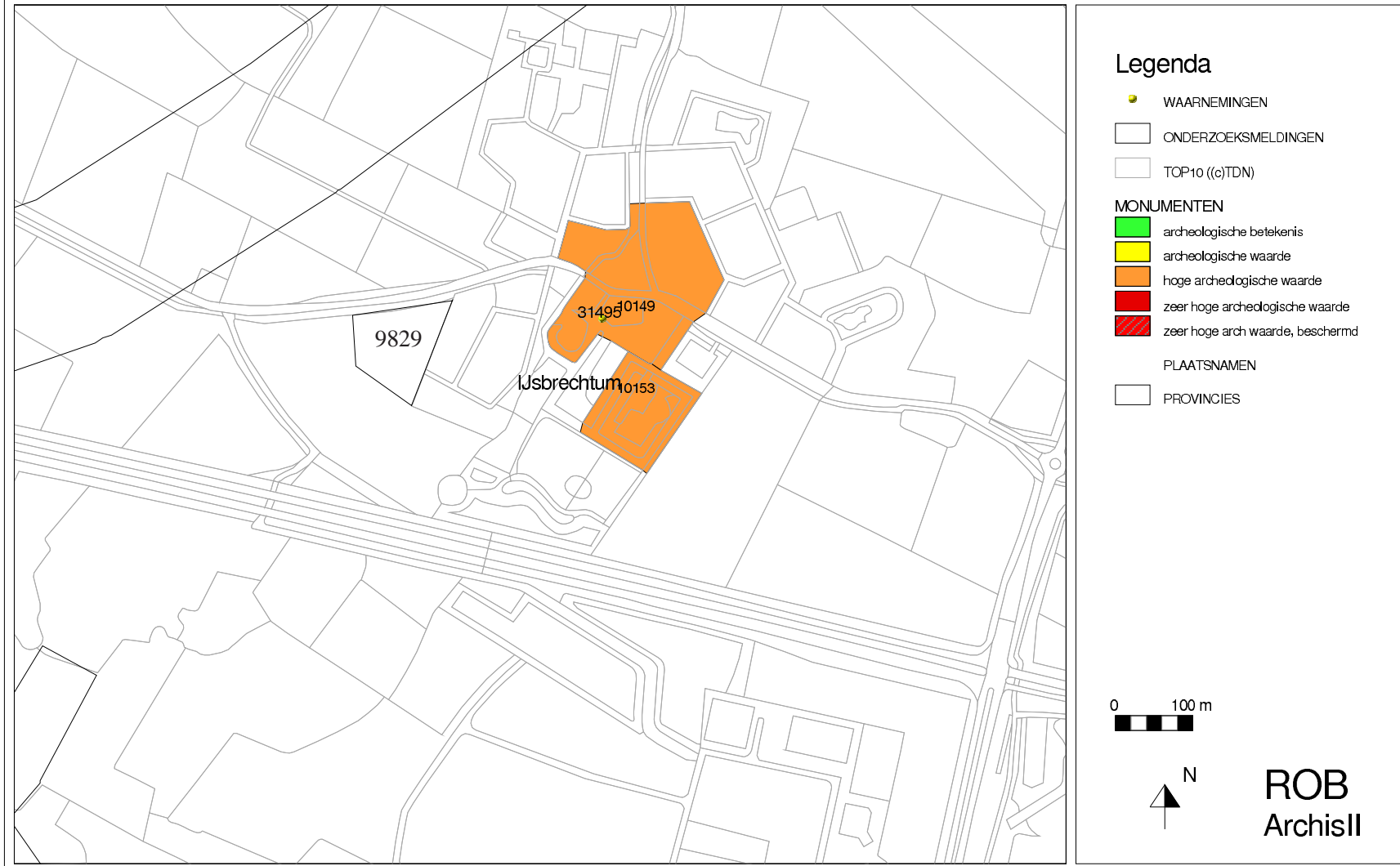
Op de Friesche Archeologische Monumenten Kaart Extra (FAMKE) wordt voor het onderzoeksgebied karterend onderzoek aanbevolen in relatie tot de verwachting voor archeologische overblijfselen uit de late prehistorie en Middeleeuwen. Het terrein is iets westelijk gelegen van de oude dorpskern van Ysbrechtum waar vermoedelijk een oude terp is gelegen. Het plangebied lijkt buiten de terpgrens te liggen. Er zijn geen andere monumenten of archeologische waarnemingen in de omgeving van het terrein gedaan. Ook op oude kaarten, zoals de Gemeente Atlas van Kuypers uit 1866 (Kuyper 1866) en de Atlas van Robles (Schotanus à Sterringa & Alting 1718), is het gebied als agrarisch terrein zonder bebouwing weergegeven.

2.1 Bodemopbouw

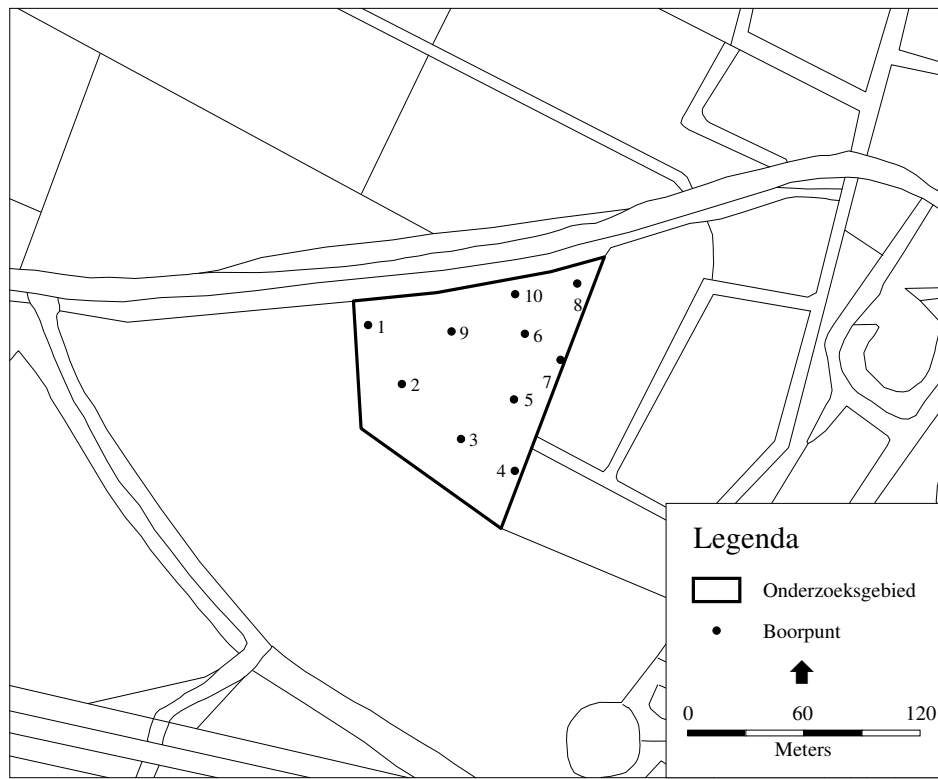
Op het terrein zijn tien boringen gezet. De bodem ziet er in alle tien boringen, van onder naar boven, als volgt uit (zie ook afb. 3 en bijlage 1):

- 1 Op een diepte van 445 cm beneden maaiveld is matig grof zand aangetroffen. In het zand heeft zich geen bodem gevormd.

30-03-2005

Afbeelding 2 Ligging van het onderzoeksterrein (onderzoeksmeldingsnr. 9829) met de nabijgelegen archeologische monumenten en waarnemingen. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 30 maart 2005.

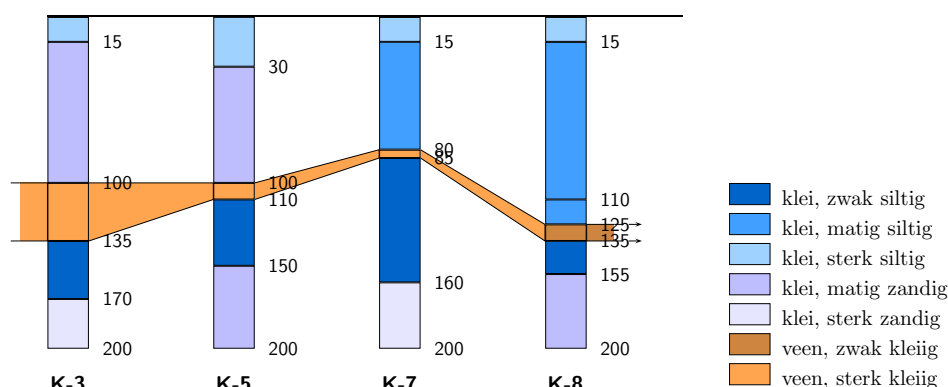

Afbeelding 3 Boorpunten in het plangebied De Finne II bij Ysbrechtum. Kaart: B. Schoemaker.

- 2 Op het zand bevindt zich tot een diepte van 420 cm beneden maaiveld (bos)veen.
- 3 Op het veen bevindt zich tot een diepte van 310 cm beneden maaiveld zwak siltige klei.
- 4 Op de klei bevindt zich tot een diepte van 125 cm beneden maaiveld sterk zandige klei, met een duidelijke gelaagdheid. De zandlaagjes zijn gemiddeld enkele millimeters dik.
- 5 Op de sterk zandige klei bevindt zich een pakket van 20 to 30 cm zwak siltige klei, geleidelijk overgaand naar een dunne veenlaag.
- 6 De veenlaag bestaat in sommige boringen uit (bos)veen en in andere boringen uit zeer humeuze klei (vergaan veen). De veenlaag is 5 tot 25 cm dik (afb. 4).
- 7 Op de veenlaag bevindt zich tot aan het oppervlak een laag matig siltige klei, met schelpresten van kokkels, iets plantenresten en roestvlekken. De overgang van het veen naar de bovenliggende kleilaag is geleidelijk en lijkt soms door bioturbatie te zijn verstoord. De bovenste 20 cm wordt gevormd door de wortellaag van het grasdek.

2.2 Vondsten

Tijdens het archeologische onderzoek zijn er geen archeologische indicatoren in de boorkernen of aan het oppervlak aangetroffen. De veenlaag op 100 cm beneden

Afbeelding 4 Doorsnede van het bodemprofiel langs de boorpunten 3, 5, 7 en 8.

maaiveld is handmatig nagekeken op archeologische indicatoren, die echter niet zijn aangetroffen.

3 Conclusies

Uit het booronderzoek blijkt dat de bodem in het plangebied vrijwel onverstoord is. Er heeft zich op het pleistocene zand veen gevormd, het Basisveen. In het zand is geen bodem aangetoond, hetgeen er mogelijk op wijst dat de top van het zand is verspoeld. Na de veengroei heeft de zee siltig klei afgezet. Vervolgens is een wadachtige situatie ontstaan waarin zandig gelaagde klei is afgezet. Aan het einde van deze fase heeft zich opnieuw veen gevormd. Deze veenvorming kan hebben plaatsgevonden tijdens een drogere periode in de Late IJzertijd of vroeg-Romeinse Tijd (Berendsen 1998), en kan min of meer gelijktijdig zijn geweest met de vorming van de nabijgelegen terp. Het veen is deels als veen bewaard gebleven, deels geoxideerd tot sterk humeuze klei (zie afb. 4). Na deze fase, vermoedelijk in de Vroege Middeleeuwen, is het land opnieuw overspoeld door de zee (het Marne estuarium of de Middellzee) en heeft zich kalkrijke klei met schelpen en enige plantenresten afgezet. Dit proces duurde tot aan de bedijking van het estuarium hetgeen omstreeks 1300 n. Chr. plaatsvond.

Op grond van de resultaten van het onderzoek kunnen de in de inleiding verwoorde vragen als volgt worden beantwoord:

1 *Is de bodemopbouw in het plangebied nog intact?*

De bodemopbouw binnen het plangebied is intact. Alleen de top van het pleistocene zand lijkt van nature te zijn verstoord. Er zijn geen verstoringen van recente aard.

2 *Zijn er archeologische vindplaatsen aanwezig en kunnen deze nader worden geduid?*

Er is één laag op een diepte van ca. 100 cm beneden maaiveld, die gerelateerd zou kunnen zijn aan het begin van de bewoning (terpperiode) van Ysbrechtum. Hoewel er geen directe archeologische indicatoren zijn gevonden, is het goed mogelijk dat deze laag net buiten de directe terp heeft gelegen, waar activiteiten van de bewoners kunnen hebben plaatsgevonden. Hierbij

kan gedacht worden aan agrarische activiteiten of veenafgravingen. Een dergelijke situatie is ook aangetroffen aan de westrand van Sneek in het tracé van de rondweg (Niekus & Huisman 2002).

4 Aanbeveling

De aanwezigheid van een vrijwel onverstoorde laag, die mogelijk ten tijde van het begin van de bewoningsperiode van Ysbrechtum behoorde tot het direct in de omgeving van de terp geëxploiteerde gebied (een 'valge'), leidt tot de aanbeveling om een proefsleuf te graven. Het doel van deze proefsleuf is om de relatie van deze laag met de terp nader te bepalen, eventueel perceelscheidingen te vinden, of activiteiten uit het verleden, zoals veenwinning, waar te nemen. Een precieze bestudering van het profiel in een proefsleuf kan wezenlijk bijdragen tot de beantwoording van deze vragen.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 1998. *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Derde druk.
- Kuyper, J., 1866. *Gemeente-Atlas van Nederland. Naar officiële bronnen bewerkt. Zevende deel, Friesland*. Leeuwarden.
- Niekus, M.J.L.Th. & M.A. Huisman, 2002. *Een huisterpje uit de Romeinse Tijd in het veen-kleigebied. Een archeologische opgraving in het tracé van de Stadsrondweg Oost te Sneek, gemeente Sneek (Fr.)*. Groningen (ARC-Publicaties 53).
- Schotanus à Sterringa, B. & M. Alting, 1718. *Uitbeelding der heerlijkheid Friesland; zoo in 't algemeen, als in haare XXX bijzondere grietenijen*. Leeuwarden.

Bijlage 1 Boorstaten

De diepte is in centimeters beneden maaiveld.

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

Ks1	klei, zwak siltig	Kz2	klei, matig zandig	h1	zwak humeus
Ks2	klei, matig siltig	Kz3	klei, sterk zandig	h2	matig humeus
Ks3	klei, sterk siltig	Vk1	veen, zwak kleiig	h3	sterk humeus
Kv1	klei, iets venig	Vk3	veen, sterk kleiig	h4	uiterst humeus
Kv2	klei, matig venig	Zs1	zand, zwak siltig		

---

boring 1 X=171094.40 Y=561603.10

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Ks3	h1	geleidelijk	bruin	wortellaag
95	Kz2		geleidelijk	lichtgrijs	matig plantenresten, schelpresten, matig ijzerrijk
115	Vk3	h3	geleidelijk	bruinzwart	amorf bosveen
150	Ks1		geleidelijk	bruingrijs	
350	Kz2			lichtbruingrijs	matig plantenresten, zandlaagjes

---

boring 2 X=171111.80 Y=561572.60

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
20	Ks3	h1	geleidelijk	bruin	wortellaag
100	Kz2		scherp	lichtbruingrijs	matig plantenresten
120	Ks1	h3	geleidelijk	bruin	veel plantenresten, amorf veen
150	Ks1	h1	scherp	bruingrijs	matig plantenresten, erodief, verspoeling
200	Kz3			lichtgrijs	zandlaagjes

---

boring 3 X=171142.40 Y=561544.20

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Ks3		geleidelijk	bruingrijs	wortellaag
100	Kz2		scherp	bruingrijs	matig plantenresten, zwak ijzerrijk, schelpresten
135	Vk3	h3	scherp	donkergrijsbruin	amorf bosveen
170	Ks1		diffuus	lichtgrijs	matig plantenresten, zwak ijzerrijk
200	Kz3			lichtblauwgrijs	weinig plantenresten, zandlaagjes

---

boring 4 X=171170.20 Y=561527.80

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
10	Ks3	h1	geleidelijk	bruingrijs	wortellaag
100	Kz2		geleidelijk	bruingrijs	matig plantenresten, schelpresten, zwak ijzerrijk
115	Kz2	h2	geleidelijk	bruin	matig plantenresten
125	Vk3	h3	scherp	donkerbruin	bosveen, iets erosief
150	Ks2		scherp	grijs	zwak ijzerrijk, matig plantenresten
200	Kz3			lichtgrijs	weinig plantenresten, zandlaagjes

---

boring 5 X=171169.70 Y=561564.70

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	Ks3	h1	geleidelijk	grijsbruin	wortellaag
100	Kz2		scherp	bruin	matig plantenresten, schelpresten, zwak ijzerrijk
110	Vk3	h4	scherp	bruinzwart	amorf bosveen
150	Ks1		geleidelijk	grijsbruin	zwak ijzerrijk, matig plantenresten
200	Kz2			lichtgrijs	weinig plantenresten, zandlaagjes

---

boring 6 X=171175.40 Y=561598.60

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	Ks3	h1	geleidelijk	bruin	wortellaag
95	Ks2		geleidelijk	bruingrijs	matig ijzerrijk, schelpresten, matig plantenresten
105	Kv2	h3	geleidelijk	donkergrijs	vermoerd veen
150	Ks1		geleidelijk	grijsbruin	matig plantenresten, zwak ijzerrijk
200	Kz2			lichtgrijs	weinig plantenresten, zandlaagjes

boring 7 X=171193.80 Y=561585.10

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Ks3	h1	geleidelijk	bruin	wortellaag
80	Ks2		geleidelijk	bruingrijs	matig plantenresten, zwak ijzerrijk, schelpresten
85	Vk3	h3	geleidelijk	donkerbruin	vergaan veen
160	Ks1		geleidelijk	grijsbruin	matig plantenresten, schelpresten, zwak ijzerrijk
200	Kz3			lichtgrijs	schelpresten, weinig plantenresten, zandlaagjes

boring 8 X=171202.40 Y=561624.50

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Ks3	h1	geleidelijk	bruin	wortellaag
110	Ks2		geleidelijk	bruingrijs	schelpresten, matig plantenresten
125	Ks2		geleidelijk	grijs	gevlekt, wormgangen?
135	Vk1		geleidelijk	bruin	bosveen
155	Ks1		geleidelijk	grijsbruin	matig plantenresten
200	Kz2			lichtgrijs	weinig plantenresten, zandlaagjes

boring 9 X=171137.40 Y=561599.80

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Ks3	h1	geleidelijk	bruin	wortellaag
95	Ks2		geleidelijk	grijsbruin	matig plantenresten, zwak ijzerrijk, schelpresten, Cardium op 70 cm
96	Vk3	h3	scherp	donkerbruin	vermoerd veen
125	Ks1	h1	scherp	grijsbruin	
310	Kz2		geleidelijk	lichtgrijs	zandlaagjes
420	Kz2		scherp	lichtgrijs	
445	Vk1	h3	scherp	donkerbruin	Basisveen
500	Zs1			grijs	pleistoceen zand

boring 10 X=171170.30 Y=561619.00

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Ks3	h1	geleidelijk	bruin	wortellaag
95	Ks2		geleidelijk	bruingrijs	matig plantenresten, zwak ijzerrijk, zwak ijzerrijk, Cardium op 60 cm
100	Kv1	h3	geleidelijk	grijszwart	vermoerd veen
150	Ks1		geleidelijk	grijsbruin	matig plantenresten, zwak ijzerrijk
200	Kz2			lichtgrijs	zandlaagjes